

Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1928 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fylleri m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 20 januari 1928 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 32, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag angående fylleri m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Överlastar sig någon av starka drycker så, att av hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen kan märkas att han är drucken, och träffas han i sådant tillstånd å ställe, varom i 11 kap. 15 § strafflagen förmäles, eller å annan plats där han lätteligen synes från sådant ställe, straffes, för fylleri, med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor. Äro omständigheterna försvårande, vare straffet böter från och med tjugufem till och med femhundra kronor.

2 §.

Är vid utövning av verksamhet, så beskaffad att i händelse av bristande omsorg eller besinning fara lätteligen uppstår för människors liv eller hälsa, någon av starka drycker så påverkad att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar, straffes med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor. Äro omständigheterna försvårande, må böterna sättas till högst tvåtusen kronor eller ock till fängelse i högst tre månader dömas.

3 §.

Är någon inför domstol eller annan myndighet eller vid allmän förrättning eller vid marknad, auktion eller annan allmän sammankomst synbarligen berörd av starka drycker, må han avvisas.

4 §.

Träffas någon av starka drycker överlastad å plats, som avses i 1 §, må han, där det finnes erforderligt, anhållas och förvaras i häkte till dess han åter blivit nykter.

5 §.

Påträffas starka drycker hos den, som anhålles efter ty i 4 § sägs, skola de tagas i förvar och, där ansvar ådömes efter denna lag, dömas förbrutna, så framt ej särskilda omständigheter till annat föranleda. Det förbrutna skall säljas för kronans räkning eller ock förstöras enligt de närmare bestämmelser, som äro eller av Konungen varda meddelade.

6 §.

Förseelse, som avses i denna lag, åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

7 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1928, från och med vilken dag 18 kap. 15 § strafflagen och förordningen den 16 november 1841 (nr 58) emot fylleri och dryckenskap skola upphöra att gälla.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren i anledning av propositionen väckt motion, nr 415, däri herr *Andersson* i Rasjön *m. fl.* hemställt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen måtte för sin del besluta sådan ändring i 2 § av lagförslaget, att minsta bötessatsen för där omförmälda förseelse sättes till femtio kronor.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget, tillåter sig utskottet att, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till de vid propositionen fogade protokollen; och får utskottet i fråga om vad motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande hänvisa till motionen.

Propositionen är föranledd av riksdagens skrivelse den 5 maj 1920 (nr 204). Däri anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville skyndsammast möjligt låta verkställa utredning om revision av gällande lagbestämmelser emot fylleri och dryckenskap samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. I ett av sammansatta bevillnings- och första lagutskottet avgivet utlåtande (nr 1), till vilket i riksdagsskrivelsen hänvisades, hade uttalats — förutom vissa önskemål med avseende å gällande lag angående behandling av alkoholister — att straffsatsen i 18 kap. 15 § strafflagen, då utgörande böter från och med 5 till och med 50 kronor, vore alltför låg, vadan en revision borde komma till stånd, samt att i samband därmed borde undersökas, huruvida och i vad mån bestämmelserna i förordningen den 16 november 1841 emot fylleri och dryckenskap kunde tarva omarbetning.

Över riksdagens framställning avgåvos efter remiss yttranden av socialstyrelsen, fängvårdsstyrelsen, kontrollstyrelsen, överståthållarämbetet och länsstyrelserna.

Ett av de önskemål, vilka angivits i riksdagens framställning, blev tillgodosett genom en år 1922 vidtagen ändring i lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister. Därigenom utvidgades denna lags tillämpningsområde så till vida, att förordnande om intagande å alkoholistanstalt skulle kunna meddelas jämväl i det fall, att en åt dryckenskap hemfallen person blivit under de två senast förflutna åren upprepade gånger dömd till ansvar för fylleri.

Ett annat i riksdagsskrivelsen framskjutet spörsmål upptogs till behandling i en av Kungl. Maj:t till 1925 års riksdag avlåten och av riksdagen bifallen proposition med förslag till ändring i 18 kap. 15 § strafflagen, innefattande höjning av bötesstraffets maximum beträffande enkelt fylleri till 100 kronor samt införande av den särskilda böteslatituden från och med 25 till och med 500 kronor för fylleri under försvårande omständigheter. Vid framläggande för Kungl. Maj:t av detta förslag uttalade föredragande departementschefen sig för en skärpning av straffet för fylleri samt yttrade vidare:

Däremot synes mig spörsmålet om de åtgärder, som i övrigt böra vidtagas till bekämpande av det samhällsönda, varom här är fråga, icke nu kunna till definitivt avgörande upptagas. Hittills vidtagna åtgärder härutinnan — frånsett det understöd, som från det allmännas sida lämnats det frivilliga nykterhetsarbetet — hava gått ut på dels försvårande av åtkomsten av starka drycker genom en omfattande rusdryckslagstiftning, dels omhändertagande av den åt dryckenskap hemfallne i syfte av hans återupprättande genom åtgärder sådana som internering, övervakning m. m. Tillräcklig erfarenhet saknas ännu rörande verkan av den genom lagen den 9 juni 1922 skedda utvidgningen av interneringslagens tillämplighetsområde; och enahanda är förhållandet beträffande effektiviteten av den provisoriska lagstiftning rörande olovlig införsel och olovlig befattning i övrigt med spritdrycker och vin samt angående förverkande i visst fall av sådana drycker, vilken innefattas i de till och med den 30 juni 1926 gällande lagarna av den 20 juni 1924.

Även om det torde kunna antagas, att än mera vittgående åtgärder än de hittills försökta skola visa sig erforderliga, därest ifrågavarande problem skall kunna vinna en ur samhällets synpunkt tillfredsställande lösning, lär emellertid för åstadkommande av en väl avvägd lagstiftning erfordras en mera ingående utredning än den som nu föreligger. Härtill kommer, att, såsom nyss

Förslagens tillkomst. Riksdagens skrivelse den 5 maj 1920 och däröver avgivna yttranden.

Ändring 1922 i alkoholistlagen.

Ändring 1925 i 18:15 S. L.

nämnts, någon ytterligare erfarenhet beträffande verkningarna av redan viddagna lagstiftningsåtgärder torde böra avvaktas. Med hänsyn härtill finner jag mig föranlåten att för det närvarande till Kungl. Maj:ts prövning anmäla allenast frågan om skärpning av straffet för fylleri.

I förslaget hade intagits ett särskilt straffbud, riktat mot sådana fall av fylleri, vilka innefatta en fara för annans liv eller hälsa. Efter det lagrådet avstyrkt införandet av detta straffbud, ansåg departementschefen sig icke böra vidhålla förslaget i denna del samt yttrade härutinnan bland annat:

Möjligen kan det visa sig lämpligt, att bestämmelserna i detta ämne utbrytas ur strafflagen och sammanföras med vissa andra hithörande föreskrifter i en särskild författning. Denna fråga lär komma under prövning vid den fortsatta behandlingen av den framställning från riksdagen, från vilken jag utgått i mitt anförande vid remissen till lagrådet.

Tillkallande
av sakkun-
niga 1925.

För vidare beredning av den i riksdagsskrivelsen avsedda frågan och de åtgärder, som i förevarande syfte kunde finnas erforderliga, beslöt Kungl. Maj:t den 16 oktober 1925 bemyndiga chefen för justitiedepartementet att tillkalla sakkunniga inom departementet. I anförande till statsrådsprotokollet anförde därvid departementschefen bland annat, att de lagstiftningsåtgärder, vilka dittills framgått såsom resultat av föreliggande utredning, endast berört särskilda detaljspörsmål inom det omfattande ämne, som avsåges i riksdagens framställning. Dessa spörsmål hade varit av jämförelsevis fristående karaktär och ansetts kunna genomföras utan det uppskov, som ett upptagande av hithörande frågor i ett större sammanhang måst medföra. Därmed hade emellertid icke en lösning efter vidare linjer lämnats ur sikte. En närmare utredning borde komma till stånd angående lämpliga och tidsenliga lagbestämmelser för motverkande av fylleri och dryckenskap ävensom angående de åtgärder i övrigt, vilka i sammanhang därmed kunde finnas erforderliga.

Förslag av
sakkunniga
1926 och
däröver
avgivna
yttranden.

De sakkunniga avlämnade den 30 september 1926 betänkande med förslag till, bland annat, lag angående åtgärder mot dryckenskap och fylleri. Detta lagförslag innefattar två huvudavdelningar. Den första (kap. 1—3) upptager med vissa förändringar och tillägg bestämmelserna i 1913 års lag om behandling av alkoholister, medan den andra avdelningen (kap. 4) utgör en sammanfattning — med någon omarbetning — av bestämmelserna i 18 kap. 15 § strafflagen och de föreskrifter i 1841 års förordning, som ansetts fortfarande äga giltighet och böra bibehållas. Förslaget innebär icke någon avvikelse från gällande lagstiftnings ståndpunkt vare sig i fråga om tillräkneligheten med avseende å brott, som begåtts under rusets inflytande, eller beträffande den straffrättsliga behandlingen av de till dryckenskap kroniskt förfallna brottslingarna.

Över betänkandet hava efter remiss utlåtanden avgivits av socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, fängvårdsstyrelsen och kontrollstyrelsen samt överståthållarämbetet och länsstyrelserna ävensom åtskilliga magistrater och landsfiskaler m. fl.

Socialstyrelsen anför bland annat:

Ett av de problem, som i första hand inställa sig vid spörsmålet om samhällets reaktivåtgärder mot asociala alkoholmissbrukare, är frågan om det in-

bördes förhållandet mellan bestraffnings- och skyddsåtgärder till motverkande av sådan brottslighet, som sammanhänger med alkoholmissbruk. Man frågar sig sålunda, huruvida det ej låter sig göra att i sådana fall, där brottslighet har sitt upphov i alkoholmissbruk, använda specialåtgärder, som direkt inrikta sig på bekämpande av själva roten till brottet, nämligen alkoholmissbruket. Ett sådant system skulle förete principiell likhet med behandlingen i den gällande svenska rätten av ungdomsbrottsligheten, såtillvida som samhället där inriktar sig på att genom uppfostrande åtgärder undanröja brottets orsak, nämligen vanarten.

Med hänsyn till alkoholbrottslighetens stora omfattning och svårigheten att komma till rätta med densamma enbart med straffåtgärder, äger frågan ett betydande praktiskt intresse, men åstadkommandet av en lösning erbjuder stora vanskligheter och torde påkalla fortsatt utredningsarbete. Styrelsen anser sig ej heller kunna taga ståndpunkt till frågan, efter vilka linjer en lösning bör sökas, utan inskränker sig till att framhålla den stora betydelsen av detta spörsmål. Då alkoholmissbruket torde få räknas såsom en viktig faktor, som influerar på kriminaliteten, sträcker sig frågan också långt utanför gränserna för styrelsens ämbetsområde.

I jämförelse härmed träder frågan om en effektivare lagstiftning mot fylleriet något tillbaka, ehuruval reformer torde tarvas jämväl i fråga om åtgärderna mot denna osed. Även om fylleriförseelsefrekvensen gått avsevärt tillbaka — på de sista femton åren kan man skönja en glädjande förbättring — är dock fylleriet alltför utbrett i vårt land. Och det gives anledning att numera gå hårdare fram mot fylleriet än under gångna tider. Trafikväsendets omgestaltning genom motorfordonen, den ökade maskinella utrustningen, över huvud den stegrade snabbheten i det moderna livet, allt detta gör att det i långt högre grad än förr blivit en rättens och ej blott den goda sedens och anständighetens sak att söka bekämpa fylleriet. Parallellt med denna utveckling har ägt rum en betydelsefull skärpning av den allmänna uppfattningen om fylleriet och dess förkastlighet, något som ger stöd för ett strängare rättsligt bedömande av dylika förseelser.

En utredning, som går dessa frågor närmare in på livet, torde vara ägnad att verka omgestaltande på lagstiftningen i mycket betydelsefulla avseenden. Enligt styrelsens mening kan det först genom en lösning av dessa spörsmål bli påkallat att sammanföra straff- och skyddsbestämmelserna mot alkoholmissbrukare i samma lag. Det föreliggande förslaget är emellertid i huvudsak inriktat på en revision av alkoholistvårdslagstiftningen och erbjuder mera obetydliga bidrag till lösningen av här senast berörda spörsmål.

I ett vid socialstyrelsens utlåtande fogat särskilt yttrande i frågan om alkoholbrottsligheten anför *styrelsens expert för alkoholistvårdsärenden professor Kinberg* bland annat:

Uppenbarligen förtjänar sådant alkoholmissbruk, som leder till brottsliga gärningar, ett särskilt beaktande inom en lagstiftning, som avser att bekämpa dryckenskap. Detsamma gäller även annat kvalificerat alkoholmissbruk. I ett förslag till förbättrade åtgärder mot fylleri och dryckenskap väntar man sig också finna bestämmelser till motverkande och beivrande av just dessa kvalificerade, socialt särskilt betänkliga former av dryckenskap, i synnerhet som sådana bestämmelser saknas i nu gällande lagstiftning. Kommitterade ha emellertid avstått från att anvisa åtgärder till bekämpande av det kvalificerade fylleriet. Förslaget lämnar också den nuvarande skäligen overksamma lagstiftningen mot fylleri i allt väsentligt oförändrad. Att lägga det föreliggande förslaget till grund för en omarbetning av nu gällande lagstiftning skulle därför icke lämna något praktiskt resultat av nämnvärd betydelse.

Att en ändamålsenligare och verksammare lagstiftning mot fylleri och dryckenskap, enkannerligen mot det kvalificerade fylleriet, kommer till stånd synes emellertid angeläget. För detta ändamål erfordras en utredning, vilken bör omfatta frågan om åtgärder mot alla sådana former av fylleri, vilka medföra särskilt stora risker för människors personliga säkerhet, såsom fylleri under viss yrkesutövning och fylleri, vilket givit anledning till brottsligt handlande.

Kontrollstyrelsen yttrar i sitt utlåtande bland annat:

Det av de sakkunniga avgivna betänkanget kan enligt kontrollstyrelsens mening knappast anses tillgodose det syfte, som angavs i riksdagens skrivelse och chefens för justitiedepartementet uttalande till statsrådsprotokollet den 16 oktober 1925. De sakkunnigas förslag innefattar förändringar på huvudsakligen tre områden av vår alkohollagstiftning, nämligen dels i fråga om nykterhetsnämndernas verksamhet, dels rörande anstaltsvården av alkoholister, dels och beträffande åtgärder mot fylleriet. Med hänsyn till utredningens förhistoria är det sistnämnda området huvudföremålet för utredningen. Någon undersökning om lämpliga och tidsenliga lagbestämmelser emot fylleriet har emellertid icke, av betänkanget att döma, blivit verkställd. Sakkunnigas arbete på detta område består väsentligen i en med lätt hand gjord översättning av 18 kap. 15 § strafflagen och 1841 års förordning mot fylleri och dryckenskap.

Frånvaron av en verklig undersökning från de sakkunnigas sida av de åtgärder, som kunna tänkas vara ägnade att på ett verksamt sätt främja motverkandet av fylleriet annat än genom den gällande restriktiva lagstiftningen, och frånvaron av en principiell diskussion om dessa åtgärder ur olika synpunkter utgör enligt kontrollstyrelsens mening en brist i det föreliggande betänkanget. Det hade dock för de sakkunniga icke saknats anledningar att upptaga nu berörda spörsmål till behandling. I sitt här bilagda utlåtande över riksdagens ovanberörda skrivelse har kontrollstyrelsen angivit den föreliggande frågans betydelse, omfattning och plats i vår alkohollagstiftning.

I nämnda, den 21 augusti 1923 dagtecknade utlåtande hade kontrollstyrelsen, bland annat, påpekat behovet av skärpning av straffet för fylleri. I samband därmed hade förordats en utbrytning av straffbestämmelserna rörande fylleri ur allmänna strafflagen och dessa bestämmelser sammanförande med stadganden om en mera individualiserad behandling av särskilt sådana personer, som gjort sig skyldiga till upprepade fylleriförseelser; den nuvarande behandlingen av dessa personer ansåg styrelsen i hög grad slentrianmässig. Beträffande sådana personer hade styrelsen även ifrågasatt, att domstol vid ådömandet av straff skulle erinra vederbörande om den i lagen om behandling av alkoholister stadgade påföljden, varjämte styrelsen ansett det böra övervägas, huruvida icke domstol själv skulle kunna förordna om internering. Styrelsen hade vidare uttalat sig för ett övervägande, huruvida icke i avseende på återfallsfyllerierna andra åtgärder borde ifrågakomma, som kunde medverka till att föra dem bort från deras fördärliga vanor, därvid styrelsen såsom en dylik åtgärd framhållit deras lösgörande ur miljön genom att bereda dem anställning hos lämplig person eller ombyte av verksamhet eller vistelseort. Slutligen hade styrelsen ingått å frågan om strängare påföljder beträffande fylleri av person, som för transportmedel.

I nu förevarande utlåtande anför kontrollstyrelsen vidare:

En undersökning av frågan ur de synpunkter, som kontrollstyrelsen angav i yttrandet över riksdagens skrivelse, hava de sakkunniga icke presterat. Ur det föreliggande betänkandet kan man icke utläsa, huruvida de sakkunniga över huvud övervägt olika metoder till förhindrande av fylleriet och huruvida de ansett, att särskilda mot fylleriet direkt riktade åtgärder kunna leda till någon verksam påföljd. Man kan sålunda på grundvalen av betänkandet icke bilda sig en uppfattning om huruvida nya, lämpliga och tidsenliga lagbestämmelser mot fylleriet kunna ifrågakomma. Ett upptagande av frågan till förnyad behandling synes kontrollstyrelsen därför vara önskvärd, varvid utredningsarbetet bör bedrivas från andra utgångspunkter än vad de sakkunniga gjort. Härvid torde de utländska erfarenheterna i fråga om fylleriets bekämpande böra tagas i betraktande samt de olika uppslag, som under lagstiftningsarbetet särskilt i de nordiska länderna framförts, undersökas med hänsyn till deras praktiska utförbarhet.

Slutligen uttalar kontrollstyrelsen, att därest Kungl. Maj:t skulle finna skäl för riksdagen framlägga ett förslag i ämnet utan att den av styrelsen påyrkade nya utredningen företages, styrelsen vill framhålla behovet av att bestämmelserna ytterligare överarbetas för tillgodoseende av de synpunkter, som anförts i en av systembolagsföreningarnas förtroendenämnd till styrelsen ingiven skrivelse. Nämnden hade däri bland annat betonat »det numera tämligen allmänt erkända behovet av effektivare åtgärder mot onykterhet i samband med framförande av motorfordon».

Enligt vad departementschefen i propositionen upplyst, hava de anmärkningar, som framställts mot de sakkunnigas förslag i fråga om alkoholistbehandlingen, varit av den beskaffenhet, att frågan icke utan ytterligare utredning synts böra underkastas slutlig prövning, och ärendet har av denna anledning överlämnats till socialdepartementet för vidare behandling.

Förslagets 1 § upptager den från strafflagen, kapitlet om sedlighetsbrott, utbrutna straffbestämmelsen angående fylleri. Bestämmelsen har undergått ändring i två hänseenden. Dels har brottsbeskrivningen vidgats, så att straff under vissa omständigheter inträder för fylleri även å enskild plats. Och dels har nuvarande bötesmaximum för enkelt fylleri, 100 kronor, höjts till 200 kronor. Däremot bibehålles oförändrad böteslatituden för fylleri under försvärande omständigheter, från och med 25 till och med 500 kronor.

Den viktigaste nyheten i förslaget innefattas i 2 §, som upptager en bestämmelse av allmän innebörd om straff för spritmissbruk under omständigheter, vilka kunna medföra särskild fara för person. För närvarande finnes en viss motsvarighet till detta straffbud i § 41 mom. 2 motorfordonsförordningen. Där stadgas bötesstraff från och med 25 till och med 1,000 kronor för den som förer motorfordon och därvid är synbarligen berörd av starka drycker. Har förare vid nu nämnd förseelse ådagalagt grov vårdslöshet eller visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom, är straffet enligt mom. 3 i samma paragraf fängelse i högst tre månader. Enligt 2 § i förslaget inträder straff för den, som vid utövning av verksamhet av viss beskaffenhet är så påverkad av starka drycker, att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över

*Förslagets
innehåll.*

sina handlingar. Verksamheten skall vara så beskaffad att i händelse av bristande omsorg eller besinning fara lätteligen uppstår för människors liv eller hälsa. Straffet är böter från och med 25 till och med 1,000 kronor. Äro omständigheterna försvårande, må böterna sättas till högst 2,000 kronor eller ock till fängelse i högst tre månader dömas. Enligt ett genom propositionen nr 33 framlagt författningsförslag skall den nyss anförda bestämmelsen i § 41 mom. 2 i motorfordonsförordningen upphöra att gälla.

3 och 4 §§ i förslaget innehålla med vissa ändringar nuvarande föreskrifter i 1841 års förordning angående avvisande och anhållande av berusad person.

Till 5 § i förslaget hava överflyttats bestämmelserna i den provisoriska lagen den 20 juni 1924 angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin.

I 6 § meddelas bestämmelser om forum och i 7 § föreskrifter om böters förvandling m. m.

Lagen skall träda i kraft den 1 juli 1928. Då skola 18 kap. 15 § strafflagen samt 1841 års förordning upphöra att gälla.

*Utvidgningen
av straffbar-
hetsområdet
enligt 2 §.*

Såsom förut nämnts, var under förarbetena till 1925 års proposition under övervägande att jämte den allmänna bestämmelsen om straff för fylleri upptaga ett särskilt stadgande om straff för spritmissbruk, varmed vore förenad fara för persons liv eller hälsa. Sålunda innehöll det till lagrådet år 1925 remitterade förslaget angående ändrad lydelse av 18 kap. 15 § strafflagen en bestämmelse om straff för den, som vore överlastad av starka drycker under utövning av yrke eller tjänst, varav annans säkerhet till liv eller hälsa berodde.

Redan dessförinnan hade riksdagen med anledning av väckta motioner i skrivelse den 27 maj 1924 (nr 212) anhållit, att Kungl. Maj:t ville efter verkställd utredning antingen själv meddela eller, därest så ansåges erforderligt, för riksdagen framlägga förslag till skärpta bestämmelser i syfte att förebygga trafikolyckor till följd av trafikpersonals förtäring av alkoholhaltiga drycker.

I skrivelsen lämnades till en början en kortfattad redogörelse för redan nu förefintliga bestämmelser, avsedda att i trafiksäkerhetens intresse förebygga missbruk från trafikpersonals sida av alkoholhaltiga drycker. Sålunda anfördes beträffande personal vid statens järnvägar och personal i sjötrafik:

Bland annat stadgas i disciplinstadgan för personalen vid statens järnvägar, att för onykterhet i tjänsten skall ordinarie befattningshavare, som innehar förmansställning eller som, då förseelsen äger rum, har att fullgöra tjänstgöring, som direkt berör trafiksäkerheten, böta första gången 6—10 dagars arvode och andra gången 10—20 dagars arvode. Övrig ordinarie personal bötar för onykterhet i tjänsten första gången 4—8 dagars arvode och andra gången 8—20 dagars arvode. Personal tillhörande samtliga ovannämnda kategorier blir för onykterhet i tjänsten tredje gången dömd till avsättning. I fråga om onykterhet i tjänsten av icke ordinarie personal, beträffande vilken disciplinstadgan är tillämplig, gäller, att aspirant entledigas första gången och extra ordinarie personal andra gången onykterhet under vederbörandes tjänstgöring konstateras.

För i sjötrafik anställd personal finnes i sjömanslagen bestämmelse, att en var skall uppföra sig nyktert. Förseelse däremot bestraffas med disciplinstraff.

I skrivelsen uttalades den uppfattningen, att behov av skärpning av gällande bestämmelser i förevarande hänseende föreläge särskilt beträffande förare av motorfordon; ehuru behovet för annan trafikpersonals del icke syntes vara lika starkt, borde likväl utredningen icke från början begränsas till allenast motorfordonsförarna.

Med anledning av riksdagens sålunda gjorda anhållan upptogs frågan till behandling i kommunikationsdepartementet, och yttranden inhämtades — förutom från vissa andra myndigheter — beträffande järnvägspersonal från järnvägsstyrelsen och svenska järnvägsföreningen, beträffande sjöfartspersonal från kommerskollegium och lotsstyrelsen samt beträffande förare av luftfartyg från Svenska aeroklubben. I stort sett ställde sig de hörda myndigheterna helt avvisande till någon skärpning av redan gällande bestämmelser i förevarande hänseende. Yttrandena från de nämnda myndigheterna kunna sammanfattas på följande sätt:

Järnvägsstyrelsen har redogjort för stadgandena om påföljd för alkoholmissbruk av i statens järnvägars tjänst anställd personal samt påpekat, att bestämmelserna i ämnet senast år 1918 undergått en avsevärd skärpning. Styrelsen har härefter lämnat en del sifferuppgifter av intresse för spörsmålet. Av dessa framgår bland annat, att antalet avskedanden på grund av onykterhet bland den ordinarie personalen nedgått från i medeltal över 5 fall per år under femårsperioden 1913—1917 till i medeltal omkring 2 fall årligen under femårsperioden 1919—1923, detta ehuru den ordinarie personalstocken sedan år 1913 ökats med omkring 50 procent. Jämväl antalet fylleriföreseelser visa en bestämd tendens till nedgång. Den huvudsakliga orsaken till dessa företeelser vore enligt styrelsens mening att söka däri, att personalen alltmåra genomträngdes av medvetandet om nykterhetens betydelse för tjänsteutövningen. Någon anledning att antaga, att ett bättre resultat skulle ernås genom ytterligare skärpta bestämmelser ansågo styrelsen icke förefinnas.

Svenska järnvägsföreningen har meddelat, att de enskilda järnvägsförvaltningarna vid inträffande fall av onykterhet i tjänsten i allmänhet tillämpade bestämmelserna i den för statens järnvägars personal gällande disciplinstadgan. Det förekomme emellertid numera ytterst sällan, att någon av järnvägarnas personal gjorde sig skyldig till onykterhet i tjänsten, och enligt föreningens åsikt hade erfarenheten icke givit vid handen, att det för järnvägarnas vidkommande föreläge något behov av skärpta bestämmelser i det av riksdagen angivna syftet.

Kommerskollegium har i huvudsak åberopat en av kollegii sjötekniska biträde upprättad promemoria, i vilken bland annat framhållits, att enligt nu gällande ansvarsbestämmelser i sjölagen och sjömanslagen synnerligen stränga straff kunde och även plägade ådömas för vållande av trafikolyckor till sjöss under inflytande av starka drycker. Då under de senaste 7 åren endast 0.2 procent av sådana olyckor hade inträffat eller skäligen kunde anses hava inträffat till följd av att ombord anställda varit berörda av starka drycker, syntes någon ändring i dessa ansvarsbestämmelser icke påkallad.

Lotsstyrelsen har funnit en skärpning av de för lotsverkets personal i förevarande avseende gällande stadgandena icke erforderlig.

Svenska aeroklubben har avvisat tanken på fullständigt förbud för förare av luftfartyg mot förtäring av alkoholhaltiga drycker, men däremot antytt behovet av straffbestämmelser för fall då verkan av alkohol kunnat påvisas under tjänst ombord å luftfartyg. Såsom mest angeläget har klubben emellertid framhållit kravet på införande av bestämmelser angående med korta tids-

mellanrum återkommande obligatoriska läkarundersökningar rörande förarens andliga och kroppsliga vigör.

Av de yttranden, som avgivits över riksdagens berörda skrivelse, erhöll lagrådet del vid behandlingen av 1925 års förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 15 § strafflagen. Mot förslaget framställde lagrådet vissa anmärkningar. Bland annat anförde lagrådet följande:

Lagförslagets innebörd är ju att vid sidan av de straffbud, som träda i funktion vid uppsåtliga eller genom vållande förorsakad kroppsskada, skulle med straff beläggas redan ett visst slags vållande till inträde av risk för att sådan skada uppstår. Att sålunda förflytta straffreaktionens inträde till ett tidigare stadium innebär, då det sker i form av ett straffbud i allmänna lagen av i viss mån generell läggning, ett principiellt steg, som lämpligare kommer under övervägande vid en mera omfattande lagreform. Vid sådant förhållande är det desto större anledning att pröva, huruvida ett dylikt generellt lagbud, omfattande varjehanda skiftande situationer och levnadsförhållanden, verkligen är påkallat av något trängande behov. Så synes knappast vara fallet. I fråga om de situationer, som vid förslagets avfattande synas hava främst hållits i sikte, torde kunna sägas, att skydd för den fara, som är i fråga, på mera effektivt sätt beredes eller, där detta ej i tillfredsställande mån redan sker, kan beredas genom straffstadgande i specialförfattning eller ock i annan form än straff. De missförhållanden, på vilka allmänna uppmärksamheten framför allt blivit fästad, torde vara de som förekomma vid motorfart till lands. Även härom torde visserligen gälla, att påföljden återkallande av körkort, vilken jämlikt förordningen om motorfordon § 15 mom. 3 kan drabba den, som i berusat tillstånd för automobil, utgör ett allvarligare hot än bötesstraffet. Emellertid kan ifrågasättas, om ej i förordningen dylikt straff borde stadgas för nämnda förseelse. Är någon berusad vid utövningen av allmän tjänstbefattning, lärer sådan förseelse, där ej 25 kap. 17 § strafflagen kommer till tillämpning, medföra disciplinär åtgärd, vilken särskilt då det gäller tjänsteplikter, på vilkas omsorgsfulla utförande människors liv eller hälsa beror, t. ex. inom järnvägstrafiken, blir av allvarligare art än bötesstraffet. Sålunda tillämpas vid statens järnvägar den regeln att fylleri i tjänsten tredje gången medför avskedande. Liknande disciplinregler komma till användning vid de enskilda järnvägarna. Och även vid anställning eljest i enskild tjänst i sådan befattning, som förslaget avser, torde risken för avsked verka mera återhållande än böteshotet.

Lagrådet hemställde, att ifrågavarande bestämmelser i förslaget måtte helt och hållet utgå och att i samband därmed övervägdes lämpligheten att i förordningen om motorfordon införa stadgande om bötesstraff för den som i berusat tillstånd för automobil, ändock att han icke gjort sig skyldig till att framföra den med otillåten hastighet.

Vid anmälan av lagrådets utlåtande anförde departementschefen, bland annat, att fog icke syntes kunna fränkännas den uppfattning, att frågan om en längre gående ändring icke borde upptagas till behandling annat än i sammanhang med en vidsträcktare reform. Genom upptagande av en särskild straffskala för fylleri under försvärande omständigheter vunnos, om icke full motsvarighet, så dock i stort sett, vad med remitterade förslaget åsyftats. Med hänsyn härtill hade departementschefen icke ansett sig böra vidhålla förslaget i denna del. I sammanhang härmed erinrade departementschefen, på sätt förut

omnämnts, att det möjligen kunde visa sig lämpligt att bestämmelserna i detta ämne utbrötes ur strafflagen och sammanfördes med vissa andra hithörande föreskrifter i en särskild författning, en fråga, som torde komma under prövning vid fortsatt behandling av 1920 års riksdagsskrivelse.

Den av lagrådet ifrågasatta ändringen i förordningen om motorfordon var redan, såsom framgår av det föregående, under övervägande inom kommunikationsdepartementet, och förslag angående ändrad lydelse av § 41 i nämnda förordning framlades för 1925 års riksdag med proposition nr 114. Departementschefen anförde därvid:

Vad beträffar annan trafikpersonal än motorfordonsförare, så torde redan nu i allmänhet tillräckliga garantier för trafiksäkerheten i ifrågavarande avseende förefinnas. Jag vill härutinnan allenast under hänvisning till de avgivna utlåtandena erinra om de stränga disciplinära åtgärder, som kunna och pläga vidtagas i fråga om personal vid såväl allmänna som enskilda trafikföretag. En skärpning av de härutinnan gällande bestämmelserna har också av de hörda myndigheterna avstyrkts. Beträffande en grupp av trafikpersonal, nämligen förare av luftfartyg, synas dock måhända vissa kompletterande föreskrifter kunna bli påkallade.

För närvarande saknar jag emellertid anledning att föreslå några särskilda åtgärder i ifrågavarande hänseende beträffande annan trafikpersonal än förare av motorfordon.

Genom detta förslag, varemot riksdagen icke framställde någon erinran, infördes i § 41 mom. 2 motorfordonsförordningen det ovan återgivna stadgandet om straff för den som synbarligen berörd av starka drycker förer motorfordon.

I 1926 års sakkunnigförslag finnes icke någon motsvarighet till 2 § i det nu för riksdagen framlagda förslaget. Beträffande gällande förutsättningar för straffbart fylleri hade de sakkunniga allenast föreslagit sådant tillägg, att den överlastade skulle vara förfallen till ansvar även om han träffades å enskilt område, där han olovligen eller utan giltig anledning uppehölle sig, dock att i visst fall erfordrades angivelse till åtal av den som ägde bestämma över området. Sedan de sakkunniga i motiveringen anført exempel å yrkesutövare, vilkas fylleri kunde medföra fara för annans säkerhet — förare av andra transportmedel än automobiler, ångpanneskötare, spelstyrare och signalgivare vid uppfordringsverk i gruvor, förare vid andra hissanläggningar, personal vid elektriska kraftverk, de som handhava explosiva varor och giftiga ämnen, läkare, veterinärer och barnmorskor — samt vidare erinrat om bestämmelsen i § 41 mom. 2 motorfordonsförordningen, yttrade de, att liknande bestämmelser givetvis kunde, så snart behov därav yppades, införas i andra specialförfattningar såsom i förordningen om luftfart eller i förordningen om explosiva varor m. fl., ävensom att i övriga fall de uttalade önskemålen, praktiskt taget, kunde anses tillgodosedda med den allmänna utvidgning av förutsättningarna för straffbart fylleri, som föresloges av de sakkunniga.

I nu förevarande proposition yttrar departementschefen beträffande införande av ett allmänt straffbud för det fall att någon är berusad vid utövning av sådan verksamhet, där påverkan av starka drycker — även i viss ringare grad — är ägnad att medföra fara för människor:

Väl har den år 1925 vidtagna ändringen i motorfordonsförordningen möjliggjort, att den kan komma att straffas, som i berusat tillstånd utövar viss motorfart, och otvivelaktigt har därmed en tämligen vidsträckt straffbestämmelse införts i fråga om en verksamhet, som erbjuder ett särskilt stort riskmoment. Jämväl andra områden av mänsklig verksamhet finnas emellertid, inom vilka ett dylikt moment är synnerligen betydande. Särskilt den allt vidsträcktare användningen av tekniska och maskinella hjälpmedel är ägnad att framhäva faran av alkoholförbrukning bland yrkesutövare av skilda slag. De sakkunniga hava ock erinrat om andra arter av verksamhet, vilka i detta avseende påkalla uppmärksamheten. Det läser icke vara underkastat minsta tvivel, att för rättsmedvetandet det framstår såsom synnerligen förkastligt, om någon i utövning av sådan verksamhet icke uppfyller kravet på fullkomlig nykterhet. Att i stor utsträckning detta förhållande lämnats obeaktat av lagstiftningen och i varje fall icke i allmänhet kännetecknats såsom brottsligt, framstår därför såsom en allvarlig brist. Att för den felande stundom kunna inträda påföljder av annan art, såsom skadeståndsskyldighet och disciplinär bestraffning, gör härvidlag knappast någon ändring, då dessa påföljder äro av väsentligt annan karaktär än ett allmänt straffbud. Deras utkrävande blir städse, då fråga är om annan än offentlig verksamhet, beroende av privata personers avgörande. Behovet av en ansvarsbestämmelse av nu antytt innehåll har ock vitsordats i vissa av de i ärendet avgivna yttrandena. De betänkligheter, vilka tidigare yppats mot en dylik bestämmelses upptagande i lagstiftningen, torde väsentligen hänföra sig till dess infogande i allmänna strafflagens fylleribestämmelse. Då nu detta sammanhang upplöses, vill jag för min del tillstyrka, att en blivande lag om straff för fylleri kommer att innehålla jämväl ett stadgande i angiven riktning.

Vid förslagets granskning i lagrådet hemställde en ledamot, med vilken två andra ledamöter instämde, att stadgandet i 2 § måtte ur förslaget utmönstras. Till stöd härför åberopade denne ledamot vad lagrådet år 1925 anfört i dess ovan (s. 10) återgivna yttrande, särskilt dess erinran att övervägande av ett så beskaffat steg som det föreslagna lämpligast borde äga rum i samband med en lagrevision av vidare mått, samt att man ju icke för den skull vore förhindrad att ingripa med specialstadganden för särskilda områden, där ett verkligt behov framträtt. Bemålde ledamot anförde vidare:

Det är uppenbart att nu anförda synpunkter göra sig gällande med icke mindre styrka, om stadgandet inrymmes i en särskild lag i stället för i strafflagen. Huru den lagtekniska frågan om dess placering blivit löst spelar därvidlag ingen som helst roll. Avgörande är dess generella, abstrakta karaktär.

De anförda betänkligheterna finge väl vika, såframt det för stadgandet kunde åberopas ett påtagligt praktiskt behov, vars förefintlighet även efter kritisk prövning måste vitsordas. Ett dylikt behov har dock, såvitt jag kunnat finna, icke blivit påvisat. Frånser man motortrafiken, utgöres den stora mängden bland dem, som utöva sådan verksamhet som i förslaget avses, av personer anställda i allmän eller enskild tjänst; och risken att genom andra påföljder än straff efter åtal vid domstol få umgälla begången förseelse av den i förslaget avsedda art kommer säkerligen hädanefter som hittills att äga kraftigare verkan än straffhotet. Härtill kommer slutligen den bristande effektivitet i tillämpningen, som måste vidlåda bestämmelsen. I sitt i remissprotokollet omfördälda yttrande över 1920 års riksdagsskrivelse förklarar polismästaren i Stockholm att ett anhållande utgör en nästan nödvändig förutsättning för sak-

fällande dom i fyllerimål, enär bevisning eljest svårigen kan åstadkommas. Om förhållandena vid åtal enligt den föreslagna nya paragrafen i visst hänseende kunna antagas ställa sig gynnsammare, är å andra sidan bevisemat av vida vanskligare art. Därtill kommer den synnerligen stora ojämnhet, med vilken — av närliggande grunder — ett inskridande måste antagas ske.

Vid anmälan av lagrådets utlåtande anförde departementschefen:

Med avseende å 2 § i det remitterade förslaget har jag icke kunnat anse de skäl, vilka varit bestämmande för lagrådets flesta ledamöter, innefatta anledning att låta förslaget i denna del förfalla. Om behovet av ett dylikt stadgande har jag uttalat mig vid remissen till lagrådet och jag vidhåller min därvid yttrade uppfattning. Att exakt påvisa ett sådant behov måste tydligen erbjuda en viss svårighet, då det här gäller förhållanden, vilka ofta — icke minst därför att straffpåföljd i stor utsträckning saknas — undandraga sig en allmänare uppmärksamhet. Men tillräcklig erfarenhet torde bestyrka, att spritmissbruk ej sällan förekommer under de omständigheter, som avses i förslaget. Från det område, motortrafiken, där en straffbestämmelse redan blivit införd, är denna erfarenhet ovedersäglig, och det lärer vara berättigat utgå från att inom andra verksamhetsfält, vilka erbjuda jämförelse med det nu nämnda, ett ingripande kan vara påkallat. I många av dessa fall är för närvarande ej att räkna med åtal vid domstol eller med rättslig påföljd över huvud. Straffhotets verkan är i dessa fall hittills oprövad, men den synes på goda grunder icke behöva underskattas. Med hänsyn härtill kan enligt min mening avgörande betydelse ej tillmätas den ojämnhet i fråga om beivrandet av överträdelser eller de bevisvärigheter, som antagits komma att framträda vid stadgandets tillämpning.

Med min uppfattning i fråga om behovet av ett straffrättsligt ingripande i här avsedda fall kan jag icke anse en tillfredsställande lösning stå att vinna genom utfärdande efter hand av specialstadganden för särskilda områden. Tidpunkten synes nu vara inne för en enhetlig reglering av dessa fall, vilka gemensamt kännetecknas genom den vissa slag av verksamhet åtföljande faran av spritmissbruk. Med det remitterade förslaget avses nämligen att åvägbringa en lagstiftning, som lämnar allmängiltiga regler angående de kriminella påföljderna av spritmissbruk. Därmed fullföljes, synes det mig, den uppfattning, som gjorde sig gällande vid frågans behandling år 1925.

Av de särskilda önskemål, som framhölls i riksdagens skrivelse den 5 maj 1920, hava genom lagändringar redan tillgodosetts: år 1922 återfallsfylleristers hänförande under alkoholistlagen samt år 1925 skärpta straff för fylleri. Dessa lagstiftningsåtgärder hava emellertid endast berört vissa detaljspörsmål inom det omfattande ämne, som avsågs i riksdagens framställning. För verkställandet av en närmare utredning angående lämpliga och tidsenliga lagbestämmelser för motverkande av fylleri och dryckenskap ävensom angående de åtgärder i övrigt, vilka i sammanhang därmed kunde finnas erforderliga, bemyndigade Kungl. Maj:t den 16 oktober 1925 chefen för justitiedepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga. Det förslag i ämnet, som de sakkunniga sedermera avlämnade, har emellertid blivit föremål för åtskilliga erinringar, bland annat av socialstyrelsen och kontrollstyrelsen, vilka gjort gällande, att ny utredning vore av behovet påkallad. I anledning av de anmärkningarna, som riktats mot förslaget, såvitt det angår alkoholistbehandlingen, har ärendet ock för vidare beredning överlämnats till socialdepartementet. För

Utskottet.
Förslagets
räckvidd.

riksdagen har nu allenast — efter vissa ändringar och tillägg — framlagts den del av sakkunnigförslaget, som innehåller ansvarsbestämmelser rörande fylleri.

Av vad sålunda anförts framgår, att det föreliggande förslaget icke avser att åvägabringa en lösning av hithörande frågor efter de vidare linjer, som riksdagen med sin skrivelse år 1920 torde hava förutsatt. De spörsmål, som departementschefen år 1925 angav såsom föremål för sakkunnigutredningen, lämnas i det förevarande lagförslaget i stort sett alltjämt olösta. Vid sådant förhållande synes det kunna ifrågasättas, om icke den ytterligare utredning i ämnet, som är erforderlig, lämpligen bör avvaktas, innan man skrider till en förändrad lagstiftning å en del av förevarande rättsområde. Först då denna utredning föreligger, torde avgörande böra träffas, vilket innehåll lagstiftningen angående fylleri bör äga, liksom ock, huruvida erforderliga bestämmelser härom böra intagas i allmänna strafflagen eller genomföras i en speciallag, och i sistnämnda fall, om en sådan lag bör upptaga allenast bestämmelser angående fylleri eller även andra stadganden i ämnet.

Redan med hänsyn till det nu anförda har utskottet hyst en viss tvekan rörande lämpligheten av den föreslagna lagen. Vid granskningen av de särskilda bestämmelserna i förslaget hava därjämte yppat sig andra, för utskottet avgörande betänkligheter.

- 1 §. Såsom förut nämnts, innefattar 1 § ändring i två hänseenden av den nuvarande straffbestämmelsen angående fylleri, nämligen dels höjning av bötesmaximum för det enkla fylleriet från 100 till 200 kronor, dels ock utvidgning av brottsbegreppet, så att även den som är överlastad å enskild plats, där han lätteligen synes från allmänt ställe, straffas för fylleri. Vad först angår höjningen av straffsatsen, torde med fog kunna ifrågasättas lämpligheten av att nu återigen och innan verkningarna av 1925 års straffskärpning kunnat bedömas, skrida till en ytterligare skärpning av straffet. Men oavsett detta, får ej förbises, att den nuvarande avfattningen av 18 kap. 15 § strafflagen med dess två punkter, av vilka den sista belägger fylleri under försvårande omständigheter med bötesstraff från och med 25 till och med 500 kronor, kan sägas i själva verket innebära ungefär detsamma, som om paragrafens första punkt stått ensam och innehållit en böteskala från och med 5 till och med 500 kronor. Att märka är nämligen, att den nuvarande strängare straffskalan blir tillämplig vid »försvårande» omständigheter och icke först när omständigheterna äro »synnerligen försvårande». Under sådana förhållanden och då fylleri enligt rådande uppfattning endast i sällsynta fall torde böra beläggas med högre straff än 100 kronors böter utan att vara förenat med försvårande omständigheter, synes skäl saknas att i paragrafens första punkt, som ju handlar om fylleri, begånget under icke försvårande omständigheter, höja nuvarande straffmaximum. Vidkommande därefter ändringen av gällande förutsättningar för straffbarhet, anföres i sakkunnigbetänkandet, att upprepade gånger framkommit klagomål över att polis- och åklagaremakten icke kunnat inskrida mot personer, som i vretar, portgångar eller andra dylika ställen omedelbart intill allmän plats uppträtt berusade. Att polismyn-

digheten i allmänhet skall behöva stå maktlös mot dessa personer synes knappast troligt. I regel lär en hänvändelse till den som äger bestämma över det enskilda området vara tillräcklig för avvisandet av ifrågavarande personer, och så snart de därefter träffas å allmän plats, kan ordningsmakten inskrida. Utskottet anser alltså, att den föreslagna utvidgningen av straffbarhetsområdet är onödig. Mot denna ändring talar också, att stadgandet synes innebära ett alltför stort ingripande å privatlivets område samt att möjligheten för dess användning i chikanöst syfte icke torde vara helt utesluten.

I fråga om 2 §, förslagets viktigaste bestämmelse, vill utskottet i främsta rummet anmärka, att tillräckliga skäl torde saknas för införande av ett generellt straffbud mot spritmissbruk under sådana omständigheter, att därmed är förenad fara för människors liv eller hälsa. Utskottet föranlättes att i detta hänseende erinra om de uttalanden i frågan, för vilka ovan närmare redogjorts. I yttrandena över riksdagens skrivelse 1924 rörande skärpta bestämmelser i syfte att förebygga trafikolyckor till följd av trafikpersonals förtäring av alkoholhaltiga drycker avvisades sålunda allmänt kravet å dylika bestämmelser i fråga om annan trafikpersonal än motorfordonsförare. Och beträffande motsvarande stadgande i 1925 års förslag om ändring av 18 kap. 15 § strafflagen yttrade lagrådet, att något trängande behov av ett sådant stadgande knappast syntes föreligga. De sakkunniga, vars betänkande ligger till grund för nu förevarande lagförslag, upptogo icke heller något generellt lagbud i sitt förslag utan framhöllo, bland annat, att liknande bestämmelser som den i § 41 mom. 2 motorfordonsförordningen förekommande kunde införas i andra specialförfattningar, så snart behov därav yppades. Slutligen hava lagrådets flesta ledamöter vid granskningen av det nu framlagda förslaget yttrat, att av dem anförda betänkligheter väl finge vika, såframt det för stadgandet kunde åberopas ett påtagligt praktiskt behov, vars förefintlighet även efter kritisk prövning måste vitsordas, men att ett dylikt behov icke blivit påvisat. Till bemötande av sistnämnda yttrande har departementschefen anfört bland annat, att »tillräcklig erfarenhet torde bestyrka, att spritmissbruk ej sällan förekommer under de omständigheter, som avses i förslaget». Utskottet känner sig emellertid icke övertygat därom, att dylik erfarenhet föreligger i fråga om andra personer än motorfordonsförare. Och även om så skulle vara förhållandet, torde i allt fall ett ingripande från strafflagstiftningens sida icke vara nödvändigt. I detta hänseende får utskottet åberopa vad lagrådets flesta ledamöter yttrat, att om man frånser motortrafiken, utgöres den stora mängden bland dem, som utöva sådan verksamhet som i förslaget avses, av personer anställda i allmän eller enskild tjänst; och risken att genom andra påföljder än straff efter åtal vid domstol få umgälla begången förseelse av den i förslaget avsedda art kommer säkerligen hädanefter som hittills att äga kraftigare verkan än straffhotet. Vad åter angår motorfordonsförare, ger utredningen icke vid handen, att den sedan år 1925 gällande bestämmelsen om straff för den som »synbarligen berörd» av starka drycker förer motorfordon i tillämpningen visat sig icke träffa även den lindrigare grad av alkoholmissbruk, som med bestämmelsen avses. Departementschefen har härutinnan allenast framhållit,

att i ett par yttranden anmärkts, att med det sätt, varpå straffbarhetsgraden i § 41 motorfordonsförordningen blivit angiven, stadgandet visat sig icke vara tillräckligt effektivt. För övrigt synes det kunna sättas i fråga, huruvida icke ytterligare erfarenhet av bestämmelsens tillämpning bör avvaktas, innan den samma blir föremål för ändring. Och i allt fall är motorfordonsförordningen för närvarande föremål för en fullständig revision, därvid de önskemål, som kunna förefinnas i fråga om denna bestämmelse, torde komma under övervägande.

Även ur andra synpunkter synes förevarande bestämmelse ägnad att framkalla betänkligheter. I paragrafen stadgas helt allmänt straff för framkallande under angivna omständigheter av fara för människors liv eller hälsa. Enligt utskottets mening bör ett dylikt generellt lagbud hava sin plats i allmänna strafflagen och icke i en speciallag. I strafflagen finnas redan nu straffbestämmelser av enahanda art som den föreslagna. Sålunda stadgar 14 kap. 21 § strafflagen straff för den som utsätter annan för fara att bli smittad av könssjukdom. Och 19 kap. upptager flera bestämmelser om straff för framkallande av fara, t. ex. för begagnande av kanal- eller slussverk, järnvägs- eller spårvägsanläggning samt för utspridande av kreaturssjuka. Vid granskningen år 1925 av det då framlagda förslaget, enligt vilket stadgandet i fråga var inordnat i 18 kap. 15 § strafflagen, uttalade lagrådet, att lämpligare plats syntes erbjuda sig i 14 kap.

Enligt bestämmelsen inträder straff, om någon vid utövning av angiven verksamhet är »av starka drycker så påverkad att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar». Stadgandet riktar sig således mot ett själstillstånd, som icke behöver hava tagit sig något som helst uttryck i den yttre sinnevärlden. Beträffande det citerade uttrycket har en ledamot av lagrådet anfört, att det syntes honom, som om uttrycket icke droge gränsen mellan det straffbara och det straffria tillräckligt skarpt för att avklippa möjligheterna för obehöriga trakasserier. Denne ledamot har vidare anfört bland annat: »Det får ej förbises, att man här är inne på ett synnerligen vanskligt område. Redan förtärandet av en ganska ringa mängd alkohol kan under i övrigt ogynnsamma förhållanden verka en farlig nedsättning i förmågan av självbehärskning. Samma kvantum har vidare icke samma inverkan på olika individer eller ens på samma individ vid olika tillfällen. För att avgöra, om av en viss individ vid ett visst tillfälle gränsen mellan det tillåtliga och det otillåtna överskridits, erfordras strängt taget, att man har kännedom om såväl graden av den självbehärskning, av vilken han i allmänhet är mäktig i ett av alkoholförtäring alldeles oberört tillstånd, som av hans känslighet i allmänhet och särskilt vid det tillfälle, varom fråga är, för påverkan av sådana drycker. Att härvid bygga endast på allmänna antaganden räcker naturligtvis icke.» Detta yttrande tillåter sig utskottet åberopa. — Beträffande skillnaden mellan alkoholverkan under olika förhållanden må ytterligare bemärkas vad två sakkunniga personer (professorn i farmakodynamik och farmakognosi vid Karolinska institutet G. Liljestrand och f. d. förste provinsialläkaren G. Stéenhoff), vilka utarbetat riktlinjer för en handledning i alkoholfrågan för motor-

fordonsförare m. fl., därom anført (se prop. nr 244 till årets riksdag med begäran om anslag bland annat till en dylik handledning). De olika förhållanden, som böra beaktas, angivas så: vid fasta, vid eller efter måltid, vid uttrötning, i utvilat tillstånd, ute i kyla, i värme, betydelsen av dryckens koncentration etc. Beträffande olikheten av alkoholverkan hos olika personer framhålles skillnaden hos barn och ungdom, vuxna, vid alkohol vana och ovana, svaga och känsliga, robusta och kraftiga o. s. v.

En bestämmelse, som för sin tillämpning förutsätter en ingående utredning i så många ömtåliga hänseenden, är enligt utskottets mening ägnad att i ganska hög grad försvåra en rättvis och likformig lagskipning. Redan den nuvarande bestämmelsen i motorfordonsförordningen om ansvar för spritmissbruk, vilken dock för straff kräver, att föraren är »synbarligen» berörd av starka drycker, har som känt är lett till mindre önskvärda företeelser vid domstolarna, då det gällt att utreda förarnas nykterhetstillstånd. Dessa företeelser synas utgöra en maning för lagstiftaren att icke meddela bestämmelser, som göra det vanskligare än nu att fastställa, huruvida straffbart spritmissbruk föreligger eller icke.

I det anförda uttrycket »så påverkad att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar» vill utskottet jämväl fästa uppmärksamheten å ordet »antagas». Ansvar kan alltså ådömas blott på ett antagande, att den ifrågavarande sinnesförfattningen är för handen. Med en dylik avfattning av stadgandet synes alltför stort utrymme vara lämnat åt den enskilde domarens uppfattning, och fara för rättsosäkerhet och godtycke torde icke vara helt utsluten. Den nyss omförmälde ledamoten av lagrådet har ock för sin del föreslagit en lydelse av stadgandet, enligt vilken det skulle heta »så påverkad, att det kan tagas för visst, att han saknar nödigt herravälde över sina handlingar». Med en dylik lydelse — yttrar denne ledamot vidare — »vore också satt en gräns för straffbarheten, som kunde garantera en från mer eller mindre subjektiva antaganden och uppfattningar frigjord och något så när likformig lagtillämpning». Anmärkas må ock, att den danska lagstiftningen, vilken synes hava tjänat till förebild för det nu framlagda förslaget beskrivning å berusningsgraden, för straffbarhet kräver, att den tilltalade »är berusad eller så påverkad av spritdrycker, att han saknar nödigt herravälde över sina handlingar».

Det i brottsbeskrivningen förekommande uttrycket »verksamhet» leder måhända tanken närmast till sådana fall, där fråga är om utövning av yrke eller tjänst. Att stadgandet icke äger en så snäv begränsning, är emellertid tydligt. Om å andra sidan ordet »verksamhet» är liktydigt med allt slags handlande, synes däremot icke lika klart. Förandet av automobil samt körsel med häst och vagn innebära givetvis utövning av en verksamhet. Dit höra väl också ridning och cykelåkning. Huruvida gående inbegripes under uttrycket, därom kunna måhända olika meningar göras gällande.

Den verksamhet, varom fråga är, skall enligt förslaget vara »så beskaffad att i händelse av bristande omsorg eller besinning fara lätteligen uppstår för människors liv eller hälsa». Man kan nu fråga, om verksamheten i och för sig

skall vara av nämnd beskaffenhet, eller om innebörden av stadgandet är, att även den verksamhet, som under vanliga förhållanden icke kräver särskild omsorg eller besinning, kan komma att under vissa omständigheter falla under bestämmelsen. Sålunda kan väl cykelåkning icke i och för sig anses hit hänförlig, men å en starkt trafikerad plats blir förhållandet ett annat.

Det är tydligt, att utskottet på grund av de anförda erinringarna mot 2 § i förslaget icke kan tillstyrka denna paragraf. Vid sådant förhållande saknar utskottet anledning att yttra sig om det motionsvis väckta förslaget om höjning av bötesstraffets minimum.

Övriga
stadganden.

Vad övriga stadganden i förslaget angår, vill utskottet här allenast anmärka, att de förändringar i gällande bestämmelser, som med stadgandena åsyftas, äro av jämförelsevis underordnad vikt. Med hänsyn till utskottets ställning till 1 och 2 §§ anser sig utskottet icke behöva närmare ingå å dessa stadganden. Dock vill utskottet påpeka, att den lydelse, som givits åt 5 §, måhända kan leda till den missuppfattningen, att beslag kan läggas icke blott å starka drycker, som överlastad person bär på sig, utan även — något som givetvis icke varit avsett — å sådana starka drycker, som anträffas i hans bostad.

Då den i 5 § upptagna bestämmelsen är avsedd att ersätta lagen den 20 juni 1924 angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin, vilken lag äger giltighet allenast till och med den 30 juni 1928, läser Kungl. Maj:t, därest förevarande förslag icke bifalles, för den nu pågående riksdagen komma att framlägga förslag om fortsatt giltighet av hithörande bestämmelser.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas; och
- 2) att den i anledning av propositionen väckta motionen måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under 1).

Stockholm den 13 april 1928.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Klefbeck, Larson* i Lerdala*, *Anderson* i Hägelåkra, *Svenson* i Eskhult, *Sandegård, John O. Karlsson* och *Bissmark**;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad*, *Leo, Nilsson* i Antnäs, *Johansson* i Brånalt, *Carlson* i Mölndal*, *Sjögren, Olsson* i Rimforsa och *Christenson* i Södertälje.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

1. av herrar *Larson* i Lerdala, *Lindqvist* i Halmstad, *Carlson* i Mölndal, *Sjögren* och *Olsson* i Rimforsa, vilka anfört:

»Då vi anse en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget fylla ett praktiskt behov, hava vi icke kunnat biträda utskottets avstyrkande ståndpunkt. Särskilt vilja vi framhålla betydelsen av stadgandet i 2 §, varigenom större möjlighet beredes för ett ingripande i sådana fall, då med hänsyn till en verksamhets beskaffenhet ställas särskilda anspråk på utövarens omdömesförmåga och herravälde över sina handlingar. Vi kunna icke anse det annat än riktigt, att i dessa fall, då genom alkoholmissbruk människors liv eller hälsa kan sättas på spel, lagstiftaren griper in med en straffbestämmelse. Vi anse ock som en fördel, att stadgandet erhåller en mera generell avfattning, så att därunder komma att inbegripas samtliga de fall, då ett påtalande från det allmännas sida kan anses motiverat.

Om vi sålunda i allt huvudsakligt ansluta oss till det kungl. förslagens ståndpunkt, hava vi dock, med hänsyn till vad som framgått av överläggningarna inom utskottet, ansett oss böra vidtaga vissa jämkningar i 1 och 2 §§ av förslaget. Någon närmare motivering för dessa torde icke i detta sammanhang vara erforderlig.

På grund av det anförda hemställa vi,

1) att Kungl. Maj:ts proposition måtte av riksdagen bifallas, dock att 1 och 2 §§ skola erhålla följande lydelse:

1 §.

Överlastar sig någon av starka drycker så, att av hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen kan märkas att han är drucken, och träffas han i sådant tillstånd å ställe, varom i 11 kap. 15 § strafflagen förmäles, eller å annan plats där han lätteligen synes från sådant ställe *och ej äger giltig anledning uppehålla sig*, straffes, för fylleri, med böter från och med fem till och med *ettihundra* kronor. Äro omständigheterna försvårande, vare straffet böter från och med tjugufem till och med femhundra kronor.

2 §.

Är vid utövning av verksamhet, så beskaffad att i händelse av bristande omsorg eller besinning fara lätteligen uppstår för människors liv eller hälsa, någon av starka drycker så påverkad att han *måste* antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar, straffes med böter från och med tjugufem till och

med ettusen kronor. Äro omständigheterna försvårade, må böterna sättas till högst tvåtusen kronor eller ock till fängelse i högst tre månader dömas.

2) att den i anledning av propositionen väckta motionen måtte anses besvarad genom hemställan under 1).»

2. av herr *Leo*.